

ABORDAREA INTERDISCIPLINARĂ LA ISTORIE SI GEOGRAFIE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL GIMNAZIAL

Anatolie PUȚUNTICĂ, doctor, conferențiar universitar,

Catedra Geografie Generală, UST, Chișinău

Violeta GHEORGHELAȘ - RABEI

Profesor de Istorie și Educație pentru Societate, grad didactic II

IP LTPA „M. Berezovschi”, mun. Chișinău

Rezumat. *Formarea capacității de a reflecta asupra lumii, de a formula și de a rezolva probleme în baza relaționării cunoștințelor din diferite domenii, reprezintă prima finalitate pe care și-o propune școala. În lucrarea prezentată se analizează relații de interdisciplinaritate la istorie și geografie, pe anumite unități de învățare, relativ similar cum ar fi: Călători și călătorii; Evoluții în spațiu și timp; Economia mondială și națională; Harta politică, caracteristica statelor; Problemele globale ale omenirii: ecologică, alimentară; Monumente și locuri remarcabile, ș.a.*

Abstract. *This study analyzes interdisciplinary relationships in history and geography on certain learning units, such as: Travelers and travel; Evolutions in space and time; World and national economy; Political map, state's characteristics; The global problems of mankind: ecological, food; Remarkable monuments and places, etc. The interdisciplinary approach makes learning a much more enjoyable process for students, so that theoretical terminology no longer seem abstract, but on the contrary, so that it could establish connections with everything around them. This study is an evidence of the naturally interdisciplinarity between these two disciplines.*

Cuvinte cheie: *interdisciplinaritate, transdisciplinaritate, competențe-cheie, competențe-specifice, timp, spațiu, instruire.*

Keywords: *interdisciplinarity, transdisciplinarity, key competencies, specific competencies, time, space, instruction.*

Introducere

„Omul trebuie înțeleș ca element de evoluție.

Să nu ne întrebăm ce este cineva? Să ne întrebăm ce devine?

Crește, stă sau dă înapoi?” Titu Maiorescu

Instruirea, care implică în primul rând formarea culturii generale, a capacităților și deprinderilor necesare integrării în societate, nu poate fi concepută fără educație, fără profesor. Oricine știe că se poate învăța de oriunde, privind la televizor, citind reviste și lucrări de popularizare a științei sau a istoriei, dar esențialul nu constă în a ști mai mult, ci în capacitatea de a învăța lucruri de care ai nevoie.

Instruirea prin școală este o cerință a societății, necesită integrării elevului - viitorul cetățean - în viața comunitară. „Omul neavizat nu știe și adesea nu are cum să știe că munca profesorului este zbatere, este neliniște, este căutare, este mult efort fizic și intelectual” [3]. Instruirea este rezultatul

unei practici pedagogice, ierarhizate în conformitate cu un sistem de valori necesar evoluției individului și societății.

Formarea capacității de a reflecta asupra lumii, de a formula și de a rezolva probleme în baza relaționării cunoștințelor din diferite domenii, reprezintă prima finalitate pe care și-o propune școala.

Competența profesorului de istorie este relevantă de procesul de predare-învățare, de cunoștințele istorice, dar și de domeniul disciplinelor cu care aceasta interacționează. Un rol semnificativ în procesul de formare a competențelor îl joacă lecțiile interdisciplinare, acest subiect preocupă o mare parte a cercetătorilor contemporani, deși nu este un secret că interdisciplinaritatea își are rădăcinile încă din antichitate din școala atheniană. Interdisciplinaritatea este o formă a cooperării între discipline diferite cu privire la o problemă a cărei complexitate nu poate fi surprinsă decât printr-o convergență și o combinație prudentă a mai multor puncte de vedere [4, p. 23].

Abordarea inter și transdisciplinară a conținuturilor științifice oferă elevilor o imagine integră a aceluiași conținut, fenomen, situație privit din perspectiva diferitor discipline și relaționărilor acestora; solicită crearea de conexiuni în cadrul diferitor discipline între competențele-cheie și cele specifice disciplinei: competențe/unități de competență dobândite separat. O asemenea viziune nu se mai abordează pe discipline aparte, ci le transcende, subordonându-le necesității elevului-subiectului, formării.

Conform lui L. Ciolan, activitățile interdisciplinare duc la dezvoltarea unor capacități, cum ar fi: Lucru în echipă; Gândirea critică; Rezolvare de probleme; Luare de decizii.

Lucrul în echipă – se constituie echipe formate din elevi și cadre didactice. Gândirea critică – presupune propunerea și analizarea direcțiilor de abordare, cât și stabilirea criteriilor de evaluare a activității. *Rezolvarea de probleme* – se realizează prin distribuirea sarcinilor de lucru. *Luarea de decizii* – se petrece în fiecare din etapele anterioare, atunci când se aleg temele abordate, echipele de lucru, distribuirea sarcinilor, modul de realizare și finalitatea activității (broșură, site, prezentare multimedia). Așadar, perspectiva interdisciplinară creează la elevi abilitatea de a aplica și transfera cunoștințe spre a rezolva probleme în mod creativ. Prin realizarea de conexiuni la mai multe niveluri, elevii trec de la acumularea de informații la participarea efectivă, la realizarea unor produse.

De ce interdisciplinaritatea? Fiecare dintre profesorii practicieni tinde să monopolizeze timpul, efortul, mintea copilului pentru a-i oferi cunoștințele disciplinei pe care o predă. Acest devotament față de obiectul predat face ca orice „copil să fie uitat”, motiv pentru care conceperea și promovarea interdisciplinarității a constituit un pas evolutiv în organizarea procesului instructiv-educativ [1, p. 45].

Repere metodologice și materiale utilizate

Ca metodă de studiu este cercetarea interdisciplinară a obiectului istoria și Geografia, pe anumite unități de învățare, din diverse surse și izvoare de specialitate, dar și din experiența profesională de profesor de istorie, la clasele de gimnaziu de a V-ea și a VI-ea. Obiectivul principal este identificarea situațiilor de învățare cu obiective mai mult sau mai puțin asemănătoare, din cadrul orelor de istorie și geografie. Materialul cercetării a cuprins articole din diverse site-uri, articole din cadrul conferințelor organizate de cadre didactice și specialiști ce aplică învățarea interdisciplinară.

Rezultate și discuții

Raportarea evenimentelor la valori în lecțiile de istorie mărește forța lor educativă și din această cauză conexiunile istorice și celelalte discipline dobândesc funcții educative. Ce trebuie reținut este faptul că conexiunile interdisciplinare nu sunt unidireționale, fluxul de informații este reversibil, dinspre diferite discipline spre istorie. Comunicarea de informații se desfășoară reversibil.

În calitate de profesor de istorie am descoperit că disciplina pe care o predau are o legătură strânsă cu toate materiile școlare, începând cu limba și literatura română și finisând cu educația muzicală, educație fizică și educație tehnologică, dar cele mai multe tangențe rămân a fi între geografie și istorie. Aici cele mai semnificative ore ar fi cele predate în clasele a V-a. În primul rând, se pun bazele de lucru cu harta geografică, unde o colaborare reciprocă ar aduce mari beneficii în interpretarea și citirea acestora. De asemenea, tot în această perioadă se analizează și discută raportul dintre modul de viață și clima unei țări (exemple potrivite sunt așa subiecte ca: Natura și populația Romei sau a Greciei Antice). Nu pot să trec cu vederea așa subiect ca „Marile descoperiri geografice” (temă studiată în clasa a VI-a). Un interes deosebit trezește la elevi lecțiile interdisciplinare cu privire la economia și extragerea bogățiilor naturale a statelor contemporane. După o cercetare mai aprofundată a curriculumului putem găsi și alte teme care ar fi o pistă a orelor interdisciplinare, ca exemplu:

- Călători și călătorii;
- Evoluții în spațiu și timp;
- Economia mondială și națională;
- Harta politică, caracteristica statelor;
- Problemele globale ale omenirii: ecologică, alimentară etc;
- Monumente și locuri remarcabile;
- Minoritățile etnice în Republica Moldova;
- Monumente și locuri remarcabile.

Activitățile interdisciplinare se pot realiza în cadrul aceluiași lecții cu profesori care se succed în abordarea sarcinilor specifice disciplinei. Atunci când apelăm la un parteneriat între cadrele

didactice este important să atragem atenție la următoarele aspecte pentru a realiza mai eficient obiectivele propuse:

- Elaborarea unui proiect comun, în care să fie stabilite corect obiectivele de lucru;
- Să fie calculat cu atenție timpul predestinat fiecărei activități;
- Să nu existe trecere bruscă de la un obiect la altul, respectând logica fiecăruia în parte;
- Lecția să fie una dinamică, flexibilă cu activități corespunzătoare fiecărei etape.

La treapta gimnazială, conexiunile interdisciplinare istorie și geografie pot fi destul de interesante și rezultative pentru elevi.

Clasa V-a, inițierea elevilor în ambele discipline școlare, ca unități de conținut la istorie: **Introducere în studiul istoriei** similar la geografie, **Geografia ca știință**. Prin studierea acestor conținuturi dezvoltăm următoarele competențe:

La Istorie: Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în istorie.

La Geografie: Investigarea spațiului geografic prin conexiuni interdisciplinare, din perspectiva educației pe tot parcursul vieții.

În ambele conținuturi se scot în evidență etapele istorice (Preistoria, Epoca antică, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană) și personalitățile istorice (Herodot, Eratostene, Strabon) rolul lor în dezvoltarea științelor, la fel elevii sunt familiarizați cu primele hărți geografice și istorice care sunt studiate. La istorie elevii fac cunoștință cu părintele istoriei Herodot, cu opera sa „Istorie” - un izvor neprețuit de istorie antică pentru care pe drept cuvânt a fost supranumit „părinte al istoriei”. La geografie este menționat că „celebru savant geograful și istoricul Herodot”, îi aparțin cele mai multe descrieri geografice ale teritoriilor și popoarelor cunoscute în acea perioadă. Herodot descrie și spațiul dintre Nistru și Prut.

Prima lucrare „Geografia” a fost scrisă de învățatul grec Strabon, supranumit „Părinte al geografiei” (sec. I î. Hr.). În lucrarea sa, el descrie teritoriile cunoscute în acea perioadă.

Paralel cu istoria elevii mai studiază și la geografie despre descoperirile și teoriile grecilor antici, despre lumea ce-i înconjoară. Odată cu descoperirea de noi teritorii grecii mai însușesc și cunoștințele altor popoare, despre natura și îndeletnicirile populației.

O altă unitate de conținut studiată similar în clasa a VI-a, atât la istorie, cât și geografie, este **Marile descoperiri geografice**, una din cea mai îndrăgită temă de elevi.

Prin acest conținut dezvoltăm următoarele competențe:

- **La Istorie:** Abilitatea de amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în istorie.
- **La Geografie:** Investigarea spațiului geografic prin conexiuni interdisciplinare, din perspectiva educației pe tot parcursul vieții.

Elevilor li se propune tabelul spre completare, din punct de vedere istoric și geografic. Ultimul punct se va realiza individual, completând tabelul de mai jos.

Știu	Vreau să știu	Am învățat
------	---------------	------------

Un alt aspect interdisciplinar al lecției este lucrul cu harta de contur. Elevilor li se oferă hărți de contur, pe care vor contura traseul marilor călători. Se recomandă utilizarea atlaselor.

În baza manualului de geografie și istorie se va completa următorul tabel: „*Marii exploratori*”.

Numele exploratorului	Țara	Anii	Realizări
1.			
2.			
3.			

La acest conținut se pune accent și pe „legătura cauză-efect”, prin aprecierea consecințelor pozitive și negative ale descoperirilor geografice.

Inițial, lecțiile interdisciplinare par a fi o experiență dificilă și greu de realizat, însă practicarea lor tot mai frecventă va duce la depășirea tuturor impedimentelor. De asemenea, am sesizat că fiecare temă la istorie care conține o hartă poate realiza anumite competențe ale geografiei ca materie școlară. Între aceste două discipline s-a creat un schimb reciproc de tehnici și metode de lucru: istoria – utilizează metoda de bază a geografiei - cartografică, și în sens invers geografia utilizează numeroase date cu caracter istoric. Duetul geografie – istorie oferă posibilitatea elevilor de a reduce din sarcinile de învățare, de a aborda aceeași problemă din mai multe puncte de vedere, favorizează o economie de timp în procesul de autoinstruire, dezvoltă capacitatea de cooperare și colaborare, dar și a unei culturi comunicative.

În **concluzie**, putem constata că abordarea interdisciplinară face ca învățarea să devină pentru elevi un proces mult mai plăcut, astfel încât noțiunile teoretice să nu mai pară abstracte, seci, ci dimpotrivă, acestea stabilesc legături cu tot ceea ce-i înconjoară. Deci, interdisciplinaritatea este o cerință a unei societăți contemporane și progresiste, pe care nu avem nici un drept s-o ignorăm.

Bibliografie

1. Negru, E. Valorificarea interdisciplinarității istorie - geografie în activitățile nonformale: excursia școlară. În: Didactica Pro... nr.4. Chișinău: 2016. pp. 44-49.
2. Ciolan, L. Învățarea integrată – fundamente pentru un curriculum disciplinar, București: Polirom, 2008.
3. Păun, Ș. Didactica istoriei, București: Corint, 2007.
4. Istoria românilor și universală, Curriculum național, clasele V-IX. Chișinău 2020.
5. Geografie. Curriculum național, clasele V-IX. Chișinău 2020.
6. Prunici, P., Calanda, Z., Prunici, M. Geografie, cl-V-a., Manual, Chișinău: Lumina, 2020.
7. Odoleanu, M., Jioară. Geografia Continentelor și Ocenelor. Manual, cl-VI-a N.. Chișinău, 2017.